

Asia: Ulkoministeriön lausuntopyyntö uudistetusta sopimusluonnoksesta oikeudellisesti sitovasta asiakirjasta ihmisoikeuksista monikansallisten yhtiöiden ja muiden yritysten toiminnassa

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua ns. UN Treatyn uudistetusta sopimusluonnoksesta. Sopimusluonnosta on muutettu merkittävästi viimeisimmästä versiosta. Osa muutoksista vie sopimustekstiä selkeämpään suuntaan, mutta muutosten joukossa on myös merkittäviä sisällöllisiä heikennyksiä ja puutteita. Nostamme seuraavassa esiin konkreettisia esimerkkejä kohdista, jotka vaativat vielä työstämistä:

– Artikloissa 1.8 ja 2 sanamuodoista (“*mitigate such adverse human rights impacts*”) saa edelleen kuvan siitä, että sopimuksen puitteissa hyväksyttäisiin haitallisten ihmisoikeusvaikutusten aiheuttaminen, ja että niitä pyrittäisiin vain vähentämään. Haitalliset ihmisoikeusvaikutukset tulee estää ja ihmisoikeus*riskejä* tulee lieventää ja vähentää. Sopimusluonnoksen johdanto-osassa (PP12) on tätä koskien oikeat sanamuodot, jotka tulee saattaa myös artikloihin: “*avoiding causing or contributing to human rights abuses*” sekä “*preventing human rights abuses or mitigating human rights risks*”.

– Artiklasta 8 (clean version) on pudonnut kokonaan pois kohta 8.7. Oletamme, että kyseessä on tekstimuutosversioiden käsittelyssä aiheutunut virhe.

– Edellä mainittu kohta 8.7 on ongelmallinen sillä se rajaa YK:n ohjaavien periaatteiden (UNGP) vastaisesti yritysten oikeudellisen vastuun vain tilanteisiin, joissa yritys kontrolloi, johtaa tai valvoo haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia aiheuttanutta toimijaa. Yritysten tulee olla tuottamuksellisessa vastuussa ihmisoikeusrikkomuksista, joita ne ovat aiheuttaneet itse tai kontrolloimiensa yritysten kautta. Lisäksi niiden tulee olla oikeudellisessa vastuussa tilanteista, joissa ne ovat myötävaikuttaneet haitallisten ihmisoikeusvaikutusten syntymiseen ja joissa asianmukainen huolellisuus olisi voinut estää haitallisen ihmisoikeusvaikutuksen syntymisen.

– Oikeudellista vastuuta koskien (Artikla 8) kiinnitämme edelleen huomiota jo aikaisemmilla sopimusluonnoskiirroksilla esiin nousseisiin heikkouksiin, joita on käsitelty tarkemmin jo [aiemmassa lausunnossamme](#).

– Ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen määritelmä (Artikla 1: Definitions, 1.8) poikkeaa UNGP:n ja OECD:n ohjeistojen määritelmistä. Sopimusluonnoksen määritelmän tulisi olla linjassa kansainvälisten standardien kanssa ja siten viitata myös potentiaalisiin vaikutuksiin (“*actual or potential impacts*”) sekä todeta että huolellisuusvelvoite on luonteeltaan jatkuva prosessi. Huolellisuusvelvoiteprosessiin tulee [OECD:n due diligence -ohjeistuksen](#) mukaisesti lisätä myös huolellisuusvelvoiteprosessin kohdat 1 (*Embed responsible business conduct into policies and management systems*) ja 6 (*Provide for or cooperate in remediation when appropriate*).

– On valitettavaa, että sopimusluonnoksesta on useasta kohdasta poistettu viittaukset ilmastoon. Maapallon lämpötilan ylittäessä jo lähivuosina kriittisenä pidetyn 1.5 asteen rajan, ja ilmastokriisin ollessa aikamme suurin ihmisoikeusongelma, ei valittua ratkaisua voida pitää perusteltuna.